

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ**

вул. Городецького, 13, м. Київ, 01001
Тел.: +380 44 278-37-23, факс: +380 44 271-17-83
E-mail: themis@minjust.gov.ua
<http://www.minjust.gov.ua>
Код ЄДРПОУ 00015622

**Комітет Верховної Ради України
з питань культури і духовності**

№ _____

На № _____

Відповідно до листа Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності від 17 липня 2018 року № 04-22/03-413(153491) у Міністерстві юстиції України опрацьовано проект Закону України «Про загальні засади та принципи реалізації мовної політики в Україні» (реєстр. № 8550 від 04 липня 2018 року, внесений на розгляд Верховної Ради України народним депутатом України Мураєвим Є.В.) та повідомляється про зауваження та пропозиції до зазначеного законопроекту, що додаються.

Додаток на 10 арк. в 1 прим.

Перший заступник Міністра

Наталія БЕРНАЦЬКА

369102

Аксьонова Я.М., 271 15 13

УВ Міністерство юстиції України
30356/1136-1-187.1.2 від
27.07.2018

арк.1

09:40:00

**Зауваження та пропозиції до проекту Закону України
«Про загальні засади та принципи реалізації мовної політики в
Україні» (реєстр. № 8550 від 04 липня 2018 року, внесений на розгляд
Верховної Ради України народним депутатом України Мураєвим Є.В.)
(далі – проект Закону)**

1. Аналіз проекту Закону свідчить про те, що окремі його положення не повною мірою узгоджуються з Конституцією України, Рішенням Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року № 10 (справа про застосування української мови), а також міжнародними документами, ратифікованими Україною.

1.1. Згідно з назвою та преамбулою проекту Закону «цей Закон визначає засади та принципи реалізації мовної політики в Україні, забезпечення реалізації гарантованого Конституцією України вільного розвитку, використання і захисту мов національних меншин.».

У зв'язку з цим зауважуємо, що зasadничі питання державної мовної політики врегульовані Основним Законом України (зокрема, статті 10 – 12, частина п'ята статті 53). Водночас відповідно до Конституції України законом має врегульовуватися порядок застосування мов (пункт 4 частини першої статі 92).

Крім того, слід зазначити, що Конституція України оперує поняттями «держана мова», «мова національної меншини України».

Разом з тим фактично у проекті Закону встановлюється порядок використання державної мови, а також «місцевої мови» (якою згідно з проектом Закону є мова, яка традиційно використовується в межах адміністративно-територіальної одиниці, відмінної від регіону (місто, район в місті, село, селище, район), громадянами України, які складають групу, що за своєю чисельністю менша, ніж решта населення держави, та/або відрізняється від державної мови та регіональної мови або мови меншини, офіційно визнаної в регіоні, де знаходитьться ця адміністративно-територіальна одиниця), «регіональної мови або мови меншини» (якою згідно з проектом Закону є мова, яка традиційно використовується в межах регіону громадянами України, які складають групу, що за своєю чисельністю менша, ніж решта населення держави, та/або відрізняється від офіційної мови (мов) держави) і жодним чином не врегульовується питання порядку використання мов національних меншин (якими згідно з проектом Закону є мова меншини, що об'єднана спільним етнічним походженням) (стаття 1).

Однак слід зазначити, що Україна, ратифікувавши Рамкову конвенцію Ради Європи про захист національних меншин (Закон України від 09 грудня 1997 року № 703/97-ВР), взяла на себе зобов'язання щодо забезпечення дотримання мовних прав національних меншин.

1.2. Наведене у статті 1 проекту Закону визначення терміна «державна мова» (закріплена Конституцією України мова, вживання якої обов'язкове в органах державного управління та діловодства, органах місцевого самоврядування, установах та організаціях, на підприємствах, у державних

закладах освіти, науки, культури, у сферах зв'язку та інформатики тощо) потребує узгодження з Рішенням Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року № 10 (справа про застосування української мови), згідно з яким положення частини першої статті 10 Конституції України, за яким «державною мовою в Україні є українська мова», треба розуміти так, що українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначаються законом (частина п'ята статті 10 Конституції України) (пункт 1 резолютивної частини Рішення).

1.3. Проектом Закону одними із принципів державної мовної політики пропонується визначити «забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території держави із створенням можливості паралельного використання регіональних, місцевих мов або мов меншин на тих територіях і в тих випадках, де це є виправданим» та «забезпечення умов для вивчення української мови як державної, регіональних мов або мов меншин, інших мов і викладання цими мовами з урахуванням стану кожної мови на відповідних рівнях освіти у державних і комунальних навчальних закладах» (пункти 2 і 5 частини другої статті 5 проекту Закону).

Зокрема, проектом Закону пропонується встановити, що регіональна мова або мова меншини (мови), що відповідає умовам частини третьої чи четвертої статті 7, використовується на відповідній території України в роботі органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, застосовується і вивчається в державних і комунальних навчальних закладах, а також використовується в інших сферах суспільного життя в межах і порядку, що визначаються цим Законом (частина дев'ята статті 7 проекту Закону).

Запропоноване не узгоджується з Рішенням Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року № 10 (справа про застосування української мови), згідно з яким положення частини першої статті 10 Конституції України, за яким «державною мовою в Україні є українська мова», треба розуміти так, що українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначаються законом (частина п'ята статті 10 Конституції України). Поряд з державною мовою при здійсненні повноважень місцевими органами виконавчої влади, органами Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування можуть використовуватися російська та інші мови національних меншин у межах і порядку, що визначаються законами України. Виходячи з положень статті 10 Конституції України та законів України щодо гарантування застосування мов в Україні, в тому числі у навчальному процесі, мовою навчання в дошкільних, загальних середніх, професійно-технічних та

вищих державних і комунальних навчальних закладах України є українська мова. У державних і комунальних навчальних закладах *поряд з державною мовою* відповідно до положень Конституції України, зокрема частини п'ятої статті 53, та законів України, в навчальному процесі можуть застосовуватися та вивчатися мови національних меншин (пункти 1, 2 резолютивної частини Рішення Конституційного Суду України).

1.4. Частиною другою статті 7 проекту Закону пропонується встановити, що «у контексті Європейської хартії регіональних мов або мов меншин до регіональних мов або мов меншин України, до яких застосовуються заходи, спрямовані на використання регіональних мов або мов меншин, що передбачені у цьому Законі, віднесені мови: білоруська, болгарська, вірменська, гагаузька, ідиш, кримськотатарська, молдавська, німецька, новогрецька, польська, ромська, російська, румунська, словацька, угорська, русинська, караїмська, кримчацька». Наведений перелік мов національних меншин не повною мірою відповідає статті 2 Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», згідно з якою положення Хартії застосовуються до мов таких національних меншин України: білоруської, болгарської, гагаузької, грецької, єврейської, кримськотатарської, молдавської, німецької, польської, російської, румунської, словацької та угорської.

2. Проект Закону викликає зауваження з точки зору узгодження із законодавчими актами України.

2.1. Частиною першою статті 15 проекту Закону пропонується передбачити, що паспорт громадянина України *або документ, що його заміняє, і відомості про його власника, що вносяться до нього, виконуються державною мовою*.

Частинами третьою, п'ятою статті 30 проекту Закону пропонується передбачити, що кожен громадянин України має право використовувати своє прізвище та ім'я (по батькові) рідною мовою згідно із традиціями цієї мови, а також право на їх офіційне визнання. При використанні цього права запис прізвища та імені (по батькові) в паспорті громадянина України, паспорті громадянина України для виїзду за кордон *та інших офіційних документах виконується у транскрипції з української або іншої мови за вибором громадянина*. Кожен громадянин України має право на виправлення помилкового запису свого прізвища та імені (по батькові) *в паспортах та інших офіційних документах, у тому числі внаслідок порушення вимог частин третьої та четвертої цієї статті*.

У зв'язку з цим вважаємо за необхідне зазначити, що відповідно до пункту 1 частини першої статті 13 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчуєть особу чи її спеціальний статус» (далі – Закон) *документами, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України*, є паспорт громадянина України, паспорт громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичний паспорт України, службовий паспорт України, посвідчення

особи моряка, посвідчення члена екіпажу, посвідчення особи на повернення в Україну, тимчасове посвідчення громадянина України.

Внесення до Реєстру та до *документів імені особи (прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи)*, місця народження, проживання чи місця перебування особи здійснюється безоплатно українською мовою та латинськими літерами відповідно до правил транслітерації (пункт 7 частини першої статті 3, абзац шостий частини першої статті 10 Закону).

Статтею 17 Закону передбачено, що документи оформляються українською мовою. У визначених цим Законом випадках друкована інформація в документах наводиться також іноземними мовами. У визначених Кабінетом Міністрів України випадках друкована інформація про особу у документах може наводитися через скісну риску латинськими літерами.

З огляду на зазначене частина перша статті 15, частини третя, п'ята статті 30 проекту Закону потребують доопрацювання.

2.2. Проект Закону містить статтю 16 «Мова судочинства», положеннями якої пропонується встановити, що судочинство в Україні у цивільних, господарських, адміністративних, кримінальних справах та справах про адміністративні правопорушення здійснюватиметься державною мовою. У межах території, на якій пошиrena регіональна мова (мови) або мова (мови) меншин, що відповідає умовам частин третьої, четвертої статті 7 цього Закону, за згодою сторін суди можуть здійснювати судочинство офіційною регіональною мовою (мовами) або мовою (мовами) меншин.

Суддя повинен володіти державною мовою. У межах території, на якій відповідно до умов частин третьої, четвертої статті 7 цього Закону пошиrena офіційна регіональна мова або мова меншини, держава гарантує можливість здійснювати судочинство цією регіональною мовою або мовою меншини (мовами). Необхідність забезпечення такої гарантії має враховуватися при доборі суддівських кадрів.

Особам, що беруть участь у розгляді справи в суді, забезпечується право вчиняти усні процесуальні дії (робити заяви, давати показання і пояснення, заявляти клопотання і скарги, ставити запитання тощо) рідною мовою або іншою мовою, якою вони володіють, користуючись послугами перекладача у встановленому процесуальним законодавством порядку. У межах території, на якій пошиrena офіційна регіональна мова (мови), що відповідає умовам частин третьої, четвертої статті 7 цього Закону, послуги перекладача з регіональної мови або мови меншини (мов), у разі їх необхідності, надаються без додаткових для цих осіб витрат.

Слідчі і судові документи відповідно до встановленого процесуальним законодавством порядку вручаються особам, які беруть участь у справі (обвинуваченому у кримінальній справі), державною мовою, або в перекладі їх рідною мовою або іншою мовою, якою вони володіють.

Щодо цього необхідно зауважити, що організацію судової влади та здійснення правосуддя в Україні визначає Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон).

Згідно з частиною першою статті 4 Закону судоустрій і статус суддів в Україні визначаються Конституцією України та законом.

Законом, серед іншого, передбачені такі додаткові гарантії для громадян, як *використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють.*

Так, нормою статті 12 «Мова судочинства і діловодства в судах» Закону встановлено, що *судочинство і діловодство в судах України проводяться державною мовою.*

Суди забезпечують рівність прав громадян у судовому процесі за мовною ознакою.

Суди використовують державну мову в процесі судочинства та *гарантують право громадян на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють.*

У реалізацію вказаних положень, приписами статей процесуальний законів (статті 9 Цивільного процесуального кодексу України, статті 10 Господарського процесуального кодексу України, статті 15 Кодексу адміністративного судочинства України та статті 29 Кримінального процесуального кодексу України) встановлено, що учасники судового процесу, які не володіють або недостатньо володіють державною мовою, мають право робити заяви, надавати пояснення, виступати в суді і заявляти клопотання рідною мовою або мовою, якою вони володіють, користуючись при цьому послугами перекладача, в порядку, встановленому цими Кодексами.

Крім того, щодо запропонованої проектом Закону норми про те, що держава гарантує можливість здійснювати судочинство цією регіональною мовою або мовою меншини (мовами) та необхідність забезпечення такої гарантії має враховуватися при доборі суддівських кадрів, звертаємо увагу, що відповідно до статті 17 Закону єдність системи судоустрою забезпечується, у тому числі, *єдиними засадами організації та діяльності судів, і єдиним статусом суддів.* Вимоги до кандидатів на посаду судді визначені статтею 69 Закону.

Таким чином, враховуючи вищезазначене вказана стаття повинна бути виключена, як і відповідно запропоновані зміни до статті 9 Цивільного процесуального кодексу України, статті 10 Господарського процесуального кодексу України, статті 15 Кодексу адміністративного судочинства України та статті 29 Кримінального процесуального кодексу України.

2.3. Частиною другою статті 22 проекту Закону пропонується встановити, зокрема, що громадянам України *гарантуються право отримання освіти державною мовою і регіональними мовами або мовами меншин.* Це право забезпечується через мережу дошкільних навчальних закладів незалежно від підпорядкування, типів і форми власності, загальних середніх, позашкільних, професійно-технічних і вищих державних і комунальних навчальних закладів з державною або іншими мовами навчання.

Частиною п'ятою статті 53 Конституції України визначено, що громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону *гарантуються право*

на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

Крім цього, частиною першою статті 10 Закону України «Про освіту» визначено, що невід'ємними складниками системи освіти є дошкільна освіта, повна загальна середня освіта, позашкільна освіта, *спеціалізована освіта*, професійна (професійно-технічна) освіта, *фахова передвища освіта*, вища освіта, освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта.

У зв'язку з викладеним відповідні положення проекту Закону в цій частині потребують перегляду.

2.4. Підпунктами 3.30, 3.31 пункту 3 розділу XI «Прикінцеві положення» проекту Закону пропонується внести зміни до пункту 4 Положення про паспорт громадянина України та пункту 6 Положення про паспорт громадянина України для виїзду за кордон, затверджених Постановою Верховної Ради України від 26 червня 1992 року № 2503-XII «Про затвердження положень про паспорт громадянина України та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон».

Вказаними змінами передбачається, що мови паспорта громадянина України визначаються, запис прізвища та імені (по батькові) в паспорті громадянина України, паспорті громадянина України для виїзду за кордон виконується згідно із Законом України «Про загальні засади та принципи реалізації мовної політики в Україні».

Реалізація особою свого права, передбаченого вже згаданими положеннями частин третьої, п'ятої статті 30 проекту Закону, матиме наслідком обмін, зокрема, паспорта громадянина України, паспорта громадянина України для виїзду за кордон.

Відтак звертаємо увагу на недоцільність запропонованих змін з огляду на таке.

Постанова Верховної Ради України від 26 червня 1992 року № 2503-XII «Про затвердження положень про паспорт громадянина України та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон» визначає порядок оформлення паспорта громадянина України, паспорта громадянина України для виїзду за кордон у формі паспортної книжечки, які є чинними до закінчення строку їх дії згідно з пунктом 1 розділу V Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» (документи, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, видані до дня набрання чинності цим Законом, є чинними до закінчення строку їх дії та не підлягають обов'язковій заміні).

Разом з тим Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» (далі – Закон) визначає правові та організаційні засади створення та функціонування Єдиного державного демографічного реєстру та *видачі документів, що посвідчують особу, підтверджують*

громадянство України чи спеціальний статус особи, а також права та обов'язки осіб, на ім'я яких видані такі документи.

Підпунктами «а», «б» пункту 1 частини першої статті 13 Закону визначено, що оформлення паспорта громадянина України та паспорта громадянина України для виїзду за кордон відбувається із застосуванням засобів Реєстру.

Відповідно до абзацу другого частини другої статті 21 Закону оформлення, видача, обмін паспорта громадянина України, його пересилання, вилучення, повернення державі та знищення здійснюються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Так, відповідно до пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 року № 302 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України» з 1 листопада 2016 р. запроваджено із застосуванням засобів Єдиного державного демографічного реєстру оформлення (у тому числі замість втраченого або викраденого), обмін паспорта громадянина України з безконтактним електронним носієм, зразок бланка якого затверджено цією постановою, громадянам України відповідно до Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України, затвердженого цією постановою.

Відповідно до частини другої статті 22 Закону кожен громадянин України має право на отримання паспорта громадянина України для виїзду за кордон у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Так, пунктом 3, абзацом другим пункту 4 постанови Кабінету Міністрів України від 07 травня 2014 року № 152 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон» запроваджено з 1 січня 2015 року оформлення і видачу паспорта громадянина України для виїзду за кордон з безконтактним електронним носієм та паспорта громадянина України для виїзду за кордон, що не містить безконтактного електронного носія, зразки бланків яких затверджено цією постановою, із застосуванням засобів Єдиного державного демографічного реєстру; установлено, що прийняття документів для оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, що не містить безконтактного електронного носія, зразок бланка якого затверджено цією постановою, з 20 грудня 2016 року припиняється.

3. Проект Закону потребує суттєвого техніко-юридичного доопрацювання.

3.1. Проект Закону містить декларативні положення (зокрема, частина третя статті 3, частина третя статті 5, частина друга статті 6 проекту Закону), які не наповнені нормативним змістом та не встановлюють конкретних прав і обов'язків учасників відповідних суспільних відносин, що не узгоджується з природою закону як нормативно-правового акту.

3.2. Проект Закону визначаючи, що «Законодавство про мови застосовується в частині, що не суперечить цьому Закону» (частина третя статті 4), претендує на певне верховенство, пріоритет у системі законодавства, зокрема, щодо інших законів, що не відповідає існуючій системі ієрархії нормативно-правових актів.

3.3. Щодо передбаченого проектом Закону принципу державної мовної політики «пovажання меж території розповсюdження регіональних, місцевих мов або мов меншин з метою забезпечення того, щоб існуючий або новий адміністративно-територіальний устрій не створював перешкод для їх розвитку» (пункт 8 частини другої статті 5 проекту Закону) зауважуємо, що викликає питання яким чином адміністративно-територіальний устрій може створювати відповідні перешкоди.

3.4. Згідно з частиною п'ятою статті 7 проекту Закону «порядок формування ініціативних груп та складання підписних листів щодо застосування заходів, спрямованих на використання регіональних мов або мов меншин у такому випадку визначається законодавством про референдуми». Відповідне положення передбачене також і частиною четвертою статті 8 проекту Закону. Однак слід зауважити, що на сьогодні в Україні відсутнє законодавче врегулювання питання проведення референдумів.

3.4. У статті 11 проекту Закону передбачено, що «у разі необхідності місцеві органи державної влади, органи місцевого самоврядування забезпечують оприлюднення актів вищих органів державної влади регіональними мовами або мовами меншин. Акти місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування приймаються і публікуються державною мовою. У межах території, на якій пошиrena регіональна мова або мова меншини (мови), що відповідає умовам частин третьої, четвертої статті 7 цього Закону, акти місцевих органів державної влади і органів місцевого самоврядування приймаються державною мовою та цією регіональною мовою або мовою меншини (мовами) та офіційно публікуються цими мовами. Акти органів місцевого самоврядування, територія поширення дії яких обмежується територією, на якій пошиrena місцева мова, приймаються державною мовою та оприлюднюються державною та місцевою мовами. Якщо на цій території також пошиrena офіційна регіональна мова або мова меншин (мови), то акт приймається та оприлюднюється також цією мовою (мовами)».

Водночас проектом Закону не визначається, який орган забезпечить переклад актів регіональними мовами або мовами меншин, місцевими мовами та яку юридичну силу матиме цей переклад.

3.5. Статтею 30 проекту Закону передбачається, що запис прізвища та імені (по батькові) в паспорті громадянина України, паспорті громадянина України для виїзду за кордон та інших офіційних документах виконується у транскрипції з української або іншої мови за вибором громадянина.

При цьому проектом Закону не визначено яким актом встановлюється відповідний порядок транскрипції.

3.6. Окремі положення проекту Закону виходять за межі предмету його регулювання, зокрема, стаття 31, згідно з якою держава сприяє розвитку української культури за кордоном, задоволенню національно-культурних потреб закордонних українців, сприяє навчанню громадян українського походження в навчальних закладах України.

3.7. Підпунктом 3.26 пункту 3 розділу XI «Прикінцеві положення» проекту Закону передбачається внесення змін до частини першої статті 10 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» (далі – Закон) та викладення її у новій редакції наступного змісту: «1. Мова діловодства в органах реєстрації актів громадянського стану визначається статтею 15 Закону України «Про загальні засади та принципи реалізації мовної політики в Україні».

У зв'язку з цим зазначаємо, що відповідно до статті 10 Конституції України державною мовою в Україні є українська мова.

Статтею 10 Закону визначено, що діловодство в органах державної реєстрації актів цивільного стану ведеться державною мовою.

Таким чином, на сьогодні питання мови діловодства в органах державної реєстрації актів цивільного стану законодавчо врегульовано.

Крім того, зазначаємо, що запропонована проектом Закону редакція частини першої статті 10 Закону не узгоджується, зокрема зі статтею 4 Закону та текстом Закону в цілому в частині назви органів державної реєстрації актів цивільного стану.

Одночасно зауважуємо, що органами державної реєстрації актів цивільного стану, які відповідно до повноважень, визначених статтею 6 Закону проводять державну реєстрацію актів цивільного стану, про факт державної реєстрації акта цивільного стану видається відповідне свідоцтво. Бланки свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану виготовляються за затвердженими Кабінетом Міністрів України зразками та їх описами (частина перша статті 3 та частина перша статті 18 Закону).

Відомості про народження фізичної особи та її походження, усиновлення, позбавлення та поновлення батьківських прав, шлюб, розірвання шлюбу, зміну імені, смерть підлягають обов'язковому внесенню до Державного реєстру актів цивільного стану громадян та Єдиного державного демографічного реєстру (частина перша статті 3 Закону).

Разом з тим стаття 13 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчуєть особу чи її спеціальний статус» визначає назви та види документів, що посвідчуєть особу та підтверджують громадянство України, оформленіх із застосуванням засобів Єдиного державного демографічного реєстру, а також інформацію, яка вноситься до таких документів. При цьому свідоцтва про державну реєстрацію актів цивільного стану, зокрема про народження, не віднесено до переліку таких документів.

Враховуючи вищевикладене, мова діловодства в органах державної реєстрації актів цивільного стану не може визначатися статтею 15 проекту

Закону, якою передбачається мова документів, що посвідчують особу або відомості про неї.

Підsumовуючи наведене, вважаємо за необхідне пункт 3.26 розділу XI «Прикінцеві положення» проекту Закону виключити.

3.8. Пункт 4 розділу XI «Прикінцеві положення» проекту Закону, яким пропонується встановити, що до приведення законодавства України у відповідність із цим Законом інші закони та нормативно-правові акти застосовуються у частині, що не суперечать цьому Закону, потребує доопрацювання з метою дотримання принципу юридичної визначеності.

3.9. Крім того, проект Закону потребує:

змістового та термінологічного узгодження положень проекту Закону з Конституцією України у частині вживання слів ««всебічного розвитку і вживання української як державної, регіональних мов або мов меншин та інших мов», «всебічному розвитку української мови як державної і гарантуванні вільного розвитку регіональних мов або мов меншин, інших мов», «визнанні та всебічному розвитку української мови як державної»;

взаємоузгодження положень цього проекту Закону у частині вживання слів «регіональних мов або мов меншин», «регіональних, місцевих мов або мов меншин», «офіційна регіональна мова» тощо;

доопрацювання з метою забезпечення юридичної визначеності, приведення у відповідність до термінології Конституції України та законів України у частині вживання слів «вищі органи державної влади», «місцеві органи державної влади», «органів державної влади і місцевого самоврядування», «Верховна Рада АРК», «Верховна Рада АР Крим», «міська рада міста Києва», «міська рада міста Севастополя», «територіально-адміністративна одиниця», «громадськими організаціями», «документація про вибори ... посадових осіб місцевого самоврядування», «закладах науки», «навчальних закладах», «навчальних закладах України», «освітнім закладам», «освітніх організацій», «дошкільних навчальних закладів», «загальних середніх, позашкільних, професійно-технічних і вищих навчальних закладів», «загальних середніх навчальних закладах», «педагогічних кадрів», «зовнішнього незалежного оцінювання якості освіти», «громадянин».